

NACIONALNI IN KOMERCIALNI RADIO – JEZIKOSLOVČEV POGLED NA RADIJSKI JEZIK**

Povzetek. Prispevek prinaša rezultate študije govornega korpusa programa nacionalne radijske postaje Radio Maribor in komercialne Radio City (Maribor). Izhaja iz predpostavke, da je kultura govora radia odvisna od jezikovne in komunikacijske kompetence (poklicnega) govorca, menjavanje govornega koda pa je odvisno predvsem od namena in okoliščin. Večslojnost medijskega govora se namreč kaže kot potreba po identifikaciji z govorom okolja pri neposrednem ubesedovanju ter potreba po znanju knjižnega jezika za širšo komunikacijo (pri reproduktivnem ubesedovanju). V prispevku so predstavljeni (1) oblikoslovni in (2) besedijski elementi pokrajinskega pogovornega jezika, prisotni pri poklicnih govorcih obeh radijskih postaj (v primerjavi s Slovenskim pravopisom 2001).

Ključni pojmi: slovenščina, govornjeni diskurz, radijski govor, Radio Maribor, Radio City

Radio kot množično občilo

Radio velja za množično občilo (*Zakon o medijih*),¹ kot tako pa uporablja jezik, ki nam omogoča, da nadzorujemo in da smo nadzorovani. Kot razmišljajo mnogi strokovnjaki z različnih področij, jezik predstavlja moč in instanco oblasti, zato ga lahko uporabljamo za vplivanje, prepričevanje, upravljanje, nadzorovanje, dominiranje (Ule, 2005). Vendar pa je neprestano spreminjajoč se, je živ organizem, se razvija in prilagaja. Ob tem pa se srečujemo z dvema pojmom, izhajajočima iz strukturalnega jezikoslovja, ki je pojmovalo jezik kot sistem znakov in pravil, s katerimi tvorimo besedilo. Glavni

* Dr. Alenka Valh Lopert, docentka za slovenski jezik na Filozofski fakulteti, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ *Zakon o medijih: V 1. poglavju (Skupne določbe), 1. oddelku (Uvodne določbe), v 2. členu opredeljuje, da po tem zakonu mediji so »(1) časopisi in revije, radijski in televizijski programi, elektronske publikacije, teletext ter druge oblike dnevnega ali periodičnega objavljanja uredniško oblikovanih programskih vsebin s prenosom zapisa, glasu, zvoka ali slike, na način, ki je dostopen javnosti. Uradni list 35/2001, 11. 5. 2001 (stran 4017). Dostopno: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200135&stevilka=2043>.*

predstavnik, švicarski jezikoslovec F. de Saussure, je uvedel pomembno razliko med *jezikom kot simbolnim sistemom* (la langue) in *jezikom kot živim govorom* (la parole).² Izhajal je iz dejstva, da je jezik sklop pravil, abstrakten sistem, ki velja v neki skupnosti z namenom sporazumevanja. Na drugi strani pa govor ni sistemski, je konkreten, individualen in ga v celoti ne moremo zajeti v sistem. Vsakemu posamezniku je govor dan, jezika pa se moramo naučiti, je socialna institucija, kodificiran in družbeno utrjen način govora (Ule, 2005: 131). Zato je naloga jezikoslovcev opisati jezik takšen, kakršen se pojavlja *danes in tukaj*. Sinhroni prikaz vseh *pozitivnih* in *negativnih* elementov in sprememb v jeziku kaže na to, da bi bil jezik brez teh že zdavnaj mrtev in da je treba v jezikovne analize zajeti tudi *drugačen način govora*, kot odstopanja od zborne izreke poimenuje Finegan (2006).³ In ta zaznamo tudi v medijih (ne samo na radijskih postajah, tudi na televizijskih), ki so s svojim razvojem ustvarili t. i. »globalno vas«, to pa je privedlo do poenostavljanja govornega stika v medijih in »ogroženosti« nacionalnih posebnosti in identitete, ki so sestavina govora in jezika (Zgrabljič, 2001). Avtorica tudi pojasnjuje, da je govor v medijih izbran glede na vrsto programa (informativni, znanstveni, športni, zabavni) ter da sta narava in način govora torej odvisna od radijskih (govornih) žanrov (Zgrabljič 2002: 47).⁴ To potrjuje, da jezik radia ne le da moremo, ampak moramo raziskovati glede na funkcijo, ki jo ima v določenih okoliščinah (Zgrabljič, 2002: 47). Prav zato v kontaktnih oddajah poklicni govorci prehajajo iz ene socialne zvrsti v drugo, ob pogovorih z gosti (v gradivu v živo v studiu, po telefonu)⁵ celo do meje zasebnega

² Primož Vitez (1999: 24) pojasnjuje: »Langue je francosko poimenovanje pojma jezik, ki ga je treba v saussurjanski opredelitvi razumeti strogo kot sistematsko kategorijo. Slovenski izraz jezik ima, podobno kot v francoščini, sicer lahko tudi veliko širši smisel. Parole je francosko poimenovanje pojma govor, kakor ga v Enciklopediji slovenskega jezika (1992) predlaga Jože Toporišič. Termin govor je po vsem sodeč dosti manj ustrezen prevod francoskega izraza, ker naj bi po Saussurju seveda ne pomenil le govorne, temveč vsakovrstno aktualizacijo jezikovnega sistema. V francoščini je izraz parole manj problematičen, ker njegov pomen dejansko lahko zajema govorne in pisne ostvaritve.«

³ Jezikoslovec Edward Finegan (The University of Southern California, www.pbs.org/speak/speech/, dostopno november 2009).

⁴ M. Bahtin (1978, v Treči program, 1980: 252) opozarja, da nomenklature ustnih govornih žanrov še ni, pa tudi princip takšne nomenklature ni jasen. Zato je dobrodošla teorija M. Košir, ki se znotraj klasifikacije vrst dotakne tudi pogovorne vrste, to pa deli na žanre: intervju, okrogla miza, izjava, anketa in nov žanr t. i. dialogizirano poročilo (Košir 1988: 65). Prav tako tudi dvogovor (dialog) kot vrsta radijskega dvogovornega izražanja in dialoški žanri še niso zadostno teoretično obravnavani (Zgrabljič Rotar 2007: 47).

⁵ Namen raziskave ni razvrščanje analiziranih besedil v žanre, saj so klasifikacije različne. Zato je klasifikacija povzeta po M. Košir, ki predstavlja preglednico »razvrstitve novinarskih stalnih oblik (žanrov) v vrsti in vrste«: (1) informativna vrsta: 1. vestičarska vrsta (kratka vest, razširjena vest, vest v nadaljevanju, naznanilo); 2. poročevalska vrsta (običajno poročilo, komentatorsko poročilo, reportersko poročilo, nekrolog, prikaz); 3. reportažna vrsta (klasična reportaža, reporterska zgodba, potopis); 4. pogovorna vrsta (intervju, okrogla miza, izjava, anketa, dialogizirano poročilo); in (2) interpretativna vrsta: 1. komentatorska vrsta (običajni komentar, uvodnik, glosa, kolumen); 2. člankarska vrsta (informativni članek, članek z naslovne strani); 3. portretna vrsta (portret). Ta preglednica vsebuje nov žanr, ki ni omenjen

pogovora, to se najbolj kaže na komercialni radijski postaji, prav tako pa pri nekaterih poklicnih govornicah celo na nacionalni (Valh Lopert, 2005). Prav zato se vedno bolj sprašujejo, kakšen jezik uporabljati, saj so (oboje) neprestano pod pritiskom tržne učinkovitosti (Day, 1991: 182, po Košir, 2005: 20). Menijo namreč, da čim bolj je jezik spontan in naraven, tem boljši je stik med sogovornikoma. Da je to res večplastno strokovno vprašanje, potrjuje M. Kalin Golob (2003), ki si zastavlja vprašanje, ali gre pri radijskih in televizijskih pogovornih oddajah, namenjenih predvsem mlajšim, še za kršitev jezikovnokulturnega načela o rabi knjižnega jezika, katerega značilnost je odklon od pričakovanega zbornega jezika oziroma knjižne govorce, ali že za pojav novega žanra znotraj publicistične funkcijske zvrsti. Zaradi vedno večjih možnosti pojavljati se v medijih in namena medijev širiti se in biti sprejet, pa je tudi vpliv govora posameznika na jezikovno kulturo medijev velik. Z neuporabo tudi t. i. knjižne govorce⁶ govorniki lahko izražajo svoje nezadovoljstvo, želijo kaj spremeniti, biti bolj učinkoviti. S tem tudi želijo poudariti svoje (ne)pripadanje določenemu družbenemu sloju.⁷ Pri tem pa na izbiro jezikovnih sredstev močno vplivajo tako zunanje in notranje okoliščine, zato izbira ni vedno odvisna od jezikovne kompetence govorca. Seveda pa naloga radia ni le informirati, ampak tudi vzpostavljati komunikacijski odnos s poslušalci, pri čemer se novinarji in napovedovalci na eni strani bojijo prevelikega jezikovnega purizma in posledično nesprijetosti pri publiku; na drugi strani pa se seveda zavedajo potrebe po pravilnosti jezika (ob dobri sporočilnosti in kultiviranem glasu) ter želijo s tem izraziti tudi osebno kulturo in govor (Zgrajbljič, 1996: 155–167).

Knjižna in/ali pogovorna izreka v medijih

Prispevek temelji na ugotavljanju elementov neknjižnega pokrajinskega pogovornega jezika (mariborske mestne govorce)⁸ kot tipične značilnosti

nikjer v domači ne tuji literaturi, Koširjeva ga imenuje dialogizirano poročilo (Košir, 1988: 65) in z njim označuje kratek pogovor.

⁶ Za Toporišičevo (2000: 16) poimenovanje knjižnega pogovornega jezika tudi Kalin Golobova (2001: 66–67) uporablja poimenovanje knjižna govorica, ki naj bi jo uporabljali, ko gre za nepripravljeni govor, a še vedno v zahtevanem knjižnem jeziku, povzema po Urbančiču (1972), ki pojasnjuje, da gre za »nekašen most med jezikom knjig in pogovornim jezikom. Je kultiviranejši od tega in manj učen od onega. Besedišče je preprosto, stavki niso dolgi in priredja so običajnejša kakor podredja. Ta stil je tipičen za govorjeno besedo v zadevah usakdanjega življenja med izobraženci, v nepripravljenih javnih diskusijah s široko tematiko, pa tudi v odrskih delih in filmih« (Urbančič, 1965: 223).

⁷ Jezikoslovec David Crystal je v intervjuju (Stabej, 2002: 18–21) povedal, da je bila v Veliki Britaniji šele l. 1992 ».../ vpeljana popolnoma drugačna inkluzivna filozofija glede dialektov in govorov. Nihče ne pravi, da je knjižni jezik preživeti, ravno nasprotno, knjižni jezik je pomemben. Toda spoštovati je treba vse dialekte in govore, gre za resnično politično korektnost.«

⁸ Jezikovno okolje analiziranega radijskega govora je pokrajinski pogovorni jezik Maribora, ki je nastajal kot zemljepisno nadnarečje. V jezikovnih analizah nepripravljenega govora najdemo potrditve,

jezika radia kot hotenega oz. nehotenega (zaradi neznanja) odstopanja od norme v prosto govorjenih in branih oddajah, in sicer poklicnih govorcev, na naslednjih ravlinah jezika: (1) oblikoslovni (analiza po besednih vrstah) in (2) besedijski (osredinjeno na stilno vrednost besed).

V slovenskem prostoru je obsežnejših jezikoslovnih raziskav medijskega govora malo, prav tako raziskav vpliva neknjižne mestne govornice na govor radia.⁹ Zato prispevek postavlja v ospredje t.i. urbano dialektologijo (Ivič, 2001), ki se ukvarja z mestno govornico (Zorko, 2002), torej v nasprotju s klasično dialektologijo, ki je ruralno usmerjena. Nadnarečnost mestne govornice pa je v tej analizi potrjena na oblikoslovni in besedijski ravni. Analiza korpusa govorjenih besedil izkazuje pomen t.i. dvodialektnosti, v tem primeru obvladanje pokrajinskega pogovornega jezika in knjižnega jezika, in sicer kot prednosti (Trudgill, 1990; Kalogjera, 1996). Na eni strani se kaže znanje pokrajinskega pogovornega jezika kot prednost pri krepitvi lokalne skupnosti in regije, to pa je v Evropski uniji nadvse pomembno; na drugi pa znanje knjižnega jezika kot prednost za širšo komunikacijo, ki omogoča, da se govorec izogne provincializmu, razen če je raba hotena.¹⁰

Zelo dolgo je v jezikoslovju veljalo, da je govorjeni jezik (vsaj na ravni skladnje) *pokvarjena* verzija pisnega jezika (Halford, 1996: 1–3). Zato so besedila z *napakami* zavrgli in niso bila vredna analize. Tudi Halfordova (1996: 1–3) je v eni svojih hipotez predpostavila, da veljata za govorjeni in za pisni jezik dve različni skladnji. Vendar tega ni mogla potrditi, saj je ugotovila, da ob analizi govorjenega jezika mnogi raziskovalci govorijo o »napakah« skladnje, saj gledajo skozi prizmo norm pisnega jezika. Zato je tudi za slovenski jezik nujno, če želimo v analizi jezika napraviti »kvalitativni preskok«, zasnovati korpus govorjenih besedil. Stabej in Vitez (2000: 79–81) pri pisujeta velik pomen t.i. medijskemu govoru,¹¹ in sicer so s stališča analize

---

da se jezik mesta Maribor razvija pod vplivom treh narečnih baz (koroške, štajerske, panonske) in iz vsake jemlje posamezne značilnosti, s tem pa oblikuje neknjižni pokrajinski pogovorni jezik Maribora, t. i. mestno govornico (Z. Zorko 1998/99, 2002; M. Bregant (Koletnik) 1991, 2001; M. Redjko 1992; M. Krajnc 2005; A. Valh Lopert 2004, 2005, 2008).

⁹ Na slovenskem jezikoslovnem področju se z analizo jezika v govorjenih medijev (radio, televizija, SMS-sporočila, računalniški klepeti) ukvarjajo: H. Tivadar (1998, 2004), L. Kosi (2000), S. Kranjc (2003, 2004), M. Kalin Golob (2003), T. Verovnik (2004), I. Orel (2004), A. Valh Lopert (2005, 2008 a, b, 2009), A. Žele (2006).

¹⁰ Kalodjera (1996: 60–65) povzema R. Quirka, ki izpostavlja, da le standard omogoča, da se govorec izogne provincializmu, ki bi mu lahko omejeval geografsko in poslovno mobilnost. Vzorednico o zavedanju pomembnosti knjižnega jezika na eni strani in pomena neknjižnega na drugi lahko razberemo iz pogovora s S. Pappom (komercialna radijska postaja Radio Center, Maribor): »Ko dobimo novo frekvenco, se skušamo naučiti tudi lokalnih posebnosti, predvsem kar se tiče izgovarjave določenih krajev. V jutranjem programu posredujem prometne informacije, in se je torej potrebno naučiti imena krajev, saj bi jih drugače morda naglasil popolnoma po štajersko.«

¹¹ Tudi J. Zemljarič Miklavčič (2004) pri gradnji govornega korpusa pri zajemu in razvrščanju govorjenih besedil v korpus opozarja na pomen vključenosti gradiva kontaktnih oddaj na TV in radiu.

najbolj zanimiva prav javna govorjena besedila (brez pisne predloge), ki naj bi imela v nastajajočem korpusu govorjenih besedil večinski delež.¹²

V slovenskem jezikovnoraziskovalnem prostoru imamo sicer dva korpusa slovenskega jezika, FidaPLUS in Nova beseda, vendar oba zajemata le pisna besedila.¹³

Analizirani korpus

Zgoraj predstavljenim smernicam pa sledi tudi za prispevek analizirano posneto gradivo. Z obeh radijskih postaj je bilo na računalniški disk posneto gradivo od ponedeljka do petka, besedila govorjenega korpusa¹⁴ so bila nato transkribirana po zvočnih posnetkih.¹⁵ Zapis je temeljil na knjižnih znakih za fonetični zapis (po potrebi tudi zapis z dialektološkimi znaki *BLFonet Mura*). Za analizo je bilo izbrano gradivo, in sicer ne glede na žanre, po dveh merilih: neposredno ubesedovanje¹⁶ (sopomenka *spontani govor*: pri tem so bili kot nepripravljen govor zajeti pogovori po telefonu, z gosti v studiu, med novinarji ...) in reproduktivno ubesedovanje (sopomenka *brani govor*, branje poročil, napovedovanje vremena, obvestil ...). Zajetih je bilo skupaj 34 poklicnih govorcev, od tega na nacionalni radijski postaji Radio Maribor 7 pri neposrednem in 8 pri reproduktivnem ubesedovanju; na Radiu City pa 11 pri neposrednem in 8 pri reproduktivnem ubesedovanju.

Radio Slovenija je prvič *poslal v svet slovensko besedo in pesem* leta 1928, del nacionalne sheme pa je tudi regionalna radijska postaja Radio Maribor, ki ustvarja in sooblikuje dnevno 16 ur programa, del te vsakodnevne produkcije pa ustvarja tudi za nacionalne programe Radia Slovenija. Radio Maribor je začel oddajati 11. maja 1945 ob 13. uri popoldne. Po dobrih 60-ih letih s programom pokriva prek dveh UKV-oddajnikov (93,1 MHz na Pohorju in 90,4 MHz na Boču) in enega srednjevalovnega oddajnika (558 kHz) celotno območje SV Slovenije. Namenjen je najširšemu krogu poslušalcev. Oddajajo med 6.00 in 22.00 uro, razen nedelje, ko pričnejo ob 7.00

¹² T. Verovnik (2004: 170) pri oblikovanju korpusu govorjenih besedil predlaga oblikovanje dveh korpusov: enega z oddajami, ki imajo vseslovenski doseg, in drugega z oddajami lokalnih televizijskih postaj. (Zagotovo tudi radijskih oddaj, saj sicer omenja tudi te.)

¹³ Zajete so sicer tudi transkripcije parlamentarnega govora, vendar je ta zapisan po pravilih pisnih besedil, delno tudi lektoriran; mnogi govori so tudi vnaprej (vsaj delno) pripravljeni, zaradi okoliščin pa tudi izbira socialne zvrsti (vsaj knjižnega pogovornega jezika) hotena.

¹⁴ Avtorica članka je do sedaj za namene jezikoslovnih raziskav zbrala že dva korpusa radijskega govora, in sicer prvega leta 2001, ki zajema okoli 10.000 besed (Radio Maribor), in drugega leta 2006, ki zajema okoli 35.000 besed (Radio Maribor in Radio City). V obeh so posneti poklicni in nepoklicni govorci, zajeto pa je neposredno in reproduktivno ubesedovanje.

¹⁵ Za snemanje in analizo posnetkov je bilo pridobljeno soglasje obeh uredništev (Radia Maribor in Radia City).

¹⁶ Opravljena je bila tudi skladišna analiza istega gradiva, v kateri popravki, ponavljanja, preskoki, omahovanja idr., so pokazali, da pogovor teče spontano.

uri. Največjo pozornost namenjajo informiranju o vsem pomembnem dogajanju v SZ-delu Slovenije – tako v okviru regionalnega programa kot tudi v okviru slovenskih nacionalnih programov. Informativne oddaje so na sporedu vsako uro med 8.00 in 18.00. Obširnejše informativne oddaje pa so ob 12.00, 14.00 in 17.00. Močan poudarek je tudi na lastni programski produkciji.

Radio City je bil ustanovljen leta 1995 in kljub velikemu številu novih komercialnih radijskih postaj velja za najbolj poslušan radijski program v severovzhodni Sloveniji. Poslušanost je za komercialne radijske postaje zelo pomemben dejavnik, podatki meritev to potrjujejo (vir: Inštitut za raziskovanje medijev Mediana, za 1. 1. 2009 do 1. 9. 2009), in sicer glede na doseg slišnosti v Mariboru: pri kategoriji poslušalcev, starih 10–59 let, po teh podatkih posluša Radio City 31,4% poslušalcev, pri kategoriji poslušalcev, starih 30–50 let, pa 37,4% poslušalcev.

Analiza oblikoslovnih elementov¹⁷

Neposredno ubesedovanje

Jezikovna analiza neposrednega ubesedovanja na obeh radijskih postajah¹⁸ poteka v primerjavi z normo,¹⁹ kar omogoča prepoznavanje odstopanj in tako oblikovanje tipičnih jezikovnih kategorij, značilnih za pokrajinski pogovorni jezik. Predstavljene so po besednih vrstah, tukaj izpostavljene samostalniška in pridevniška beseda ter glagol.²⁰

1 Samostalniška beseda: 1.1 pri samostalniku se realizira narečno nižji izgovor nenaglašene *u* v mestniku ednine samostalnikov moškega in srednjega spola: RC – *və bístvo* za *və bístvu*, tudi: *və tém trenútko*, *və tvôjem gláso*, na *Rádio City* /síti/, *və koráko*;²¹ 1.2 množina se uporablja namesto dvojine samostalnika: RC – *bi dáli Rogóške sláučke*²² za Rogóška sláučka, *pomágali Rogóskim sláučkom* za Rogóškima sláučkoma, *so sláučke* za so sláučka, *sta postála vðlke zvézde* za velíki zvézdi; 1.3 v končnicah za rodilnik množine zasledimo narečno rabo pripone *-o-* namesto *-e-* (preglas *-o* v *-e* za č, ž, š, j, dž, SP § 791): RC – *šòp kljúčov* za šòp kljúčev, RMb – *s tístih kôncoų* za kônceų; 1.4 neobstojni *ə* od rodilnika dalje se ohranja pri sklanjanju imen

¹⁷ Iz gradiva so posamezni primeri ne glede na večkratno pojavitev zapisani le enkrat. Radijska postaja ni zapisana, če se določena kategorija v posnetkih ne pojavi.

¹⁸ *Radio City* (dalje RC), *Radio Maribor* (dalje RMb).

¹⁹ *Slovenski pravopis* (2001). Spontani govor le redko poteka v zborni obliki knjižnega jezika (Toporišič, 2000: 15). Pri analizi predstavljenega gradiva tega seveda ni, in sicer zaradi ciljne publike.

²⁰ Posebnosti pri prislovi, predlogu, vezniku, členku in medmetu je manj, zato tukaj niso predstavljene.

²¹ Ime igre 'korak nazaj', ki poteka po telefonu.

²² Gre za pevski duet Rogóška slavčka.

moškega spola: RC – *Tínčeka* za Tínčka; 1.5 namesto rodilnika za zanikanim povedkom se uporablja tožilnik: RC – *nísem dáu uprašánje* za nísem dáu uprašánja; 1.6 sklon se glede na predlog ne ujema: RC – *prèd àl po koncèrtu* za prèd koncèrtom àli po koncèrtu; 1.7 pri samostalniškem zaimku se za zanikanim povedkom uporablja tožilnik namesto rodilnika: RC – *ne vém fsè* za ne vém vsèga, *tó nè želímo za téga nè želímo*, *ne mórem fsè sám* za ne mórem vsèga/vsegà sám, *ni káj slíšat* za ni česa slíšati, *àmpak to nísəm* za àmpak téga nísəm, *tó ne vém* za téga ne vém, *zmánjka jo lahkó* za *zmánjka je lahkó*, *nè, nè tò pa nè* za nè, nè téga pa nè; 1.8 napačna oblika vprašalnega zaimka *kaj* (mestniška) se pojavlja namesto ustrezne orodniške: RC – *s čém* za s čím; 1.9 raba množinske oblike osebnega zaimka namesto dvojine: RC – *jim nardít frizúro* za jíma (Rogoškima slavčkoma).

2 Pridevniška beseda: 2.1 določna oblika pridevnika se uporablja namesto nedoločne: RC – *èn drúgi, èn znáni repórter, èn vèlki séndvič, èn nóvi vzdévek, nè biti vèč zaspáni*; 2.2 kazalni zaimek *tá* se pojavlja v pomenu določnosti pridevnika: RC – *tá práva, tá práva, tá nôve hláče*; 2.3 raba narečnega kazalnega zaimka *tóti/tóto*: RC – *pa tóte, ko máš tí* za pa té, ko máš; 2.4 raba nedoločnega vrstnega zaimka *néki* v pomenu 'nekakšen/nekakšna/nekakšno': RC – *nè bo néki stróšek* za nekakšen 'velik' (kakovostni pridevnik), *béle néke téniske* za nekakšne 'določene vrste', 'čuden' (pridevnik); 2.5 raba pešajoče oblike vprašalnega kakovostnega zaimka *kák* (SP 2001 pešaj.) namesto 'kakšen/kakšna/kakšno': RC – *kákíh plésnih korákoú* za kákšnih plésnih korákoú, tudi: *káko presenèčenje, kák frizèrski salón, káko ponúdbo, kákega káko ponúdbo, káko noríjo povèš, káko frizúro, kákega koreográfa, ko se káka dère, vð kákem smíslu, káko frizèrstvo, káko uprašánje, káko táko résno uprašánje, kákega stilísta, káke tršíce, s kákim nasvétom, káke stártaske, káko debáto, káke gnéče, kák slovènski izvajálec, kák dvóbòj, ne kák ponarédek, káko motivácijo, Rmb – káki sòsed ste vi, káki šòpek*; 2.6 pogovorna, tudi narečna raba nedoločnega člana *èn/èna/èno* za izražanje nedoločnosti samostalnika: RC – *èn drúgi, èn znáni repórter, èn normáln, gré èn Anžèj Dežán, èn nivó, èn lép izlèt, èn hít, èna priredíteu, èna drúga zgódba, èna ekípa, èno stvár, èna krásna baláda, še èn telefón, èn vèlik spektákəl, je èn hít, èn vèlki séndvič* za vèlik, je èn lép kráj, *vð ènem zeló znánem lokálu, èn vèlik šók, èno predrznost, èn drèk, èn fenomenáln dán, èn nóvi vzdévek, èno zanimívo ugotovíteu, niti èn špíl, slíšim èn klúb, èna ízredna želja, èno pomémbno informácijo, èno velíko pričakovánje, èn fantástičèn duét, èn rép komád, ènih /.../ informácij, gréva u èno trgovíno, povém èno stvár, èn vèlik problém, še èno stvár, Rmb – èno krátko opredelíteu, vzámite èno stekleníco àl pa sóka*; 2.7 raba neknižne pogovorne oblike nedoločnega vrstnega zaimka *èn* v pomenu 'nekdo': RC – *èn kráde*; 2.8 raba oziralnega zaimka *kàr* za uvajanje nepravih oziralnih odvisnikov: RC – *udeležbe u finálu, kàr sevéda je bílo* za tó je bilo, tudi: *je dváindvájseti máj /.../*,

kàr poméni; *nê bo je zmánjkalo, kàr poméni; še vð gršćini, kàr poméni; so pristáli /.../, kàr poméni, da zmánjka eléktriķe, kàr zná bit; odbóksau, je, kàr je najlêpše; dânes je sréda, kàr poméni; dvignéte /.../ úre, kàr poméni; RMB – ga razlágajo kot izpeljânko iz latínskega iména Máksimus, kar bi pomenílo najvêčji; avízo je znôva napovédaú mladínsko oddájo Adíjo pámet, kar poméni; 2. 9 raba svojilnega zaimka *moj* namesto povratnega svojilnega *svoj*: RC – *Jâz mórem mója dva púbeca* za *Jâz mórem svôja dva púbeca*; 2.10 raba oziralnega zaimenskega prislova *kjér* namesto vprašalnega prislovnega *kje*: RC – *dogovárjate, kjér se bóste /.../ dobíli* za *kjé*; 2.11 raba oziralnega zaimka *ko* namesto *ki*: RC – *êni, ko ste bólj mêhki* za *ki ste*, tudi: *ne pa tá Bòr, ko me sámó nékaj jézi, Díogen, ko je živéú vð sódu, pa tôte, ko máš tí*, RMB – *sosédi ú blóku, ko so méter narâzen*; 2.12 raba vprašalnega zaimka *káj* namesto oziralnega *kàr*: RC – *fsè, káj mámo* za *kàr*.*

3 Glagol: 3.1 raba kratkega oziroma pogovornega nedoločnika ob naklon-skih glagolih, glagolih nepopolnega pomena in faznih: RC – *móram dôbro pripravít* za *móram dôbro pripravíti*, tudi: *ne rábiš bit, dájmo ráje poglédát, ni bló tréba je vózit, ne pozábit, mórm nájt, mórs védet, dájmo jim nardít /.../ obléčt primêrno, naučít, vídet frizúro zdaj, je prípraúlen nardít, je pripravljén obléčt, pripravít, se dá slíšát, hóčem povédat, móram povédat, je pri-práúljena naučít, mórta /.../ ít, mórem poklícat /.../ pripravít, mórata /.../ ít, sêm mógo tó glédát, vð /.../ vesêlje tó nabíjat, mórm bít, začéú vrtét, saj je čútit, kàr se ukrást splòh dà, zná bit, se je tó začélo délat, je lážje délat, móram povédat, je zló ú rédu délat, je /.../ vídet, /.../ slíšát /.../ in vídet, dájte zavrtét, ne mórete je kúpít, ne mórem verjét, tréba je ujét, takój zavrtét, kakó prít, mórs pa ít, pa mórs védet, gré se pozdrávít tjá, fájn se mét, uživát, ne bóma mógla bít, ne mórema bít, móram povédat, ukrást splòh dà, ne mórs dobít, ne mórs verjét, pa ne mórs dobít, želí tó mét, kák tám prít, znájo masírat, ni mi uspélo združít vrst in pokázát, ne mórem pomágat, mórem pázit, RMB – pripravljéní pomágat, je potrebnó poprávít, želéli /.../ pouprášát, mórem spoznát, je tréba zdájle prítísnit, mórm ógnit in skúšát ít, mórta /.../ bit, kakó /.../ preséč, je pripravljén ít, próbajte izkorístít, za poskúsit, za poskúsit je, začéli opozárjat; 3.2 raba modalnega glagola *moči* namesto *morati*: RC – *jâz mórem /.../ pripravít, mórem poklícat /.../ pripravít, káj mórem pázit, sêm mógo tó glédát*, RMB – *mórem spoznát, mórete, že mórete dânes to storít*; 3.3 raba narečne oblike za 1. osebo dvojine glagolov *-ma* za knjižno *-va* (*smâ* za 'sva', *bóma* za 'bova'): RC – *smâ debatírala* za *svâ*, tudi: *smâ blâ mídva, vð šópíng smâ slá, ne bóma mógla, káj zâj čéma, to bóma pa zdâj vídla, mídva ne mórema, dájma nájpřej*; 3.4 pojavlja se tematska spregatev tudi za atematske glagole: RC – *da bóta zglédala* za *bósta*, *da bóta znála, da ne bóta, bóta slábo péla, bóta obléčena, vð prihódnost gréta, prišla bóta tjá, bóta málo poglédla, če bóte méli čas, bóta tám*; 3.5 pri glagolih na *-či* se dodaja končaj *-t*: RC – *móram kàr rêčt* za *rêči*, *móram rêčt, je téžko rêčt, jih obléčt,**

je pripravljen obléčt, móram rêčt, je tréba obléčt, móram kâr rêčt, ne sméte rêčt, sàñ htêu rêčt, RMb – hócete rêčt za rêči; 3.6 pogosta raba glagolskega velelniškega okrnjenca:²³ RC – lèj Jézusa, lèj, kák si zàj, glèj ti tó, čakaj málo, a, lèj ga, ker, lèj, pa sàj ti bóm povédaŭ, pa víš, in glèj, in e,e glèj, glèj, kák sòm, čakaj, zàj je finále, čakaj málo, čakaj, je poklícáu, čáki, čáki, čáki sámó málo, jàz míslim, glèj, ma, glèj, sam si lépo réko, jàz míslim, glèj, nò, glèj, kólk je úra, glèj, čúj, zàj glèj Sándra, glèj jo, glèj priznám, čáki, bomo, čakaj, pa ne mórš, čáki, nò, čakaj, po špórtno, pa, dáj, nò, za nobêno ákcijo níste, íte /.../, dájte zavrtét, dáj, povèj, glèj tó, dàj, próbaj, já, glèj, Andrèj, čáki, glèj, Sándra, já, séj, glèj, pa glèj, nè, čáki, nò /.../ čakaj, já, glèj, glèj priznám, glèj, Sándra čakaj, zdàj, glèj zdáj tó, glèj zdáj tó, nè, čakaj, Aljáz, glèj, àmpak, glèj, nè, čakaj, glèjte, RMb – glèjte, já, glèjte in, já, samó, poglèj; 3.7 redukcija zloga: RC – tó ‘mo rábli za to bomo ‘rábili’, ‘céma za ‘hóceva’, íte vð Rogózo za ‘pojdíte’.

Na osnovi analiziranega gradiva je moč ugotoviti, da se pojavlja v govoru poklicnih govorcev pri spontanem govoru kar 28 kategorij, ki so tipične za mariborski pokrajinski pogovorni jezik.²⁴ Med pojavitvami na obeh radijskih postajah je veliko odstopanje: pri govoricah na Radiu City so zastopane vse izpostavljene kategorije, na Radiu Maribor pa le tretjina (9). Raba pokrajinskega pogovornega jezika je pri spontanem govoru sprejemljiva na komercialni radijski postaji, ki se tako hote skuša približati svojim poslušalcem. Manj se pojavlja na nacionalni radijski postaji, saj zaradi državnega financiranja sledi politiki nacionalnega medija, tj. »posebno pozornost posveča razvijanju splošne, jezikovne in politične kulture« (4. člen Zakona o RTV).

Reproduktivno ubesedovanje

Pri analizi branega govora ni zaslediti posebnih odstopanj od norme, od vseh 28 analiziranih kategorij sta realizirani le naslednji: pri samostalniku se realizira narečno nižji izgovor nenaglašenege *u* v mestniku ednine samostalnikov moškega in srednjega spola: RC – *na festiválo, ũ umétniškem vódstvo*; RMb – *ũ désuso*; raba pešajoče oblike vprašalnega kakovostnega zaimka *kák* (SP 2001 pešaj.) namesto ‘kakšen/kakšna/kakšno’: RC – *na kák rádar ali pa na káko drúgo, kákšno drugo*.

Ta ugotovitev vodi k naslednjima sklepoma: a) na nacionalni radijski

²³ Vidiš! Poslušajte! Pogost je tudi pravi velelni medmet, ki spodbuja k dejanju. Slovnico izročilo sem prišteva tudi besede, kot so /.../ daj/dajte, dej/dejte, ki s končnicami ločijo še osebe in števila. Načeloma imajo lahko iste končnice kot velelnik. Primer: Čajte, mama, bom jaz. Dejava, vzemiva še kos slanine (Toporišič 2000: 461). Prim. tudi SP 2001: lej-te in lej-te okrnj. glag. knj. pog. glej: izraža opozorilo, podkrepitev trditve, začudenje, presenečenje, obračanje na ogovorjenega.

²⁴ Več tudi M. Koletnik (2001), Z. Zorko (2002), A. Valh Lopert (2005).

postaji poklicni novinarji na osnovi poklicne izobrazbe, dodatnega jezikovnega usposabljanja, ki so ga deležni, in sodelovanja z lektorji pri reproduktivnem ubesedovanju ne odstopajo od norme (SP 2001). Ta namreč služi kot osnova za primerjave tako pri izgovorjavi neposrednega in reproduktivnega govora, saj razen socialnozvrstnih oznak v obstoječih normativnih priročnikih (SP in SSKJ) nimamo slovnice in slovarja pogovornega jezika (npr. mestne govorice).²⁵ To je glede na poslanstvo nacionalnega radia tudi pričakovati; b) na drugi strani pa je zanimiva ugotovitev, da se tudi na komercialni radijski postaji poklicni govorci zelo zavedajo vrednosti in pomena skupnega knjižnega jezika v njegovi narodnostno združevalni vlogi. To navidezno nasprotje (knjižno–neknjižno) je del tržne naravnosti,²⁶ saj knjižno varianto uporabljajo za informiranje poslušalcev, tako pa tudi širijo poslušanost informativnih oddaj preko meja lokalnega. S tem pa poklicni govorci na komercialni radijski postaji tako dokazujejo svojo jezikovno kompetenco, čeprav nimajo posebnega jezikovnega usposabljanja in ne zaposlenih lektorjev.

Analiza besedja

Neposredno ubesedovanje

Posneto in zapisano besedje²⁷ obeh radijskih postaj je bilo pregledano z vidika stilno zaznamovanega besedja, ugotavlja pa sprejetost oziroma nesprejetost in posledično označenost oziroma neoznačenost glede na socialnozvrstne oznake v *Slovenskem pravopisu* (2001, § 1060), in sicer glede na tiste, ki označujejo neknjižne prvine: *ljud.* za ljudsko; *neobč.* za knjižno neobčevalno; *neknj. pog.* za neknjižno pogovorno, *neknj. ljud.* za neknjižno ljudsko, *pokr.* za pokrajinsko pogovorno, *nar.* za narečno, *mest.* za mestne govorice, *sleng* za slengovsko, *žarg.* za žargonsko, *latov.* za *latovsko*.²⁸ Namen je bil ugotoviti tipično besedje pokrajinskega pogovornega jezika,

²⁵ Thomas F. Magner in Dunja Jutronić: *Rječnik splitskog govora = A dictionary of Split dialect*. Zagreb: Durieux; Dubrovnik: Dubrovnik University Press, 2006. 214 str. Ob pregledu nadse zanimivega slovarja se zamislimo, kdaj bomo tudi Slovenci lahko prelistali takšen slovar mestne govorice Maribora, Ljubljane

...

²⁶ Izjava urednika B. Greinerja na Radiu City v pogovoru ob obisku radijske postaje.

²⁷ Avtorica je opravila tudi analizo izvora besed, ki je bil potrjen v naslednjih virih, in sicer: *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, H. Striedter-Temps (1963), *Veliki nemško-slovenski slovar*, Doris Debenjak (zgoščenka), *Etimološki slovar slovenskega jezika*, France Bezljaj (1976–2005), *Slovenski etimološki slovar*, M. Snoj (2003), *Slovensko-nemški slovar*, M. Pleteršnik (2006, zgoščenka).

²⁸ M. Stabej (1998: 512) poudarja, da je za slovenski jezik zelo pomembno, da imamo v obeh normativnih slovarjih (SSKJ in SP) sistem kvalifikatorjev, saj ti označujejo zvrstnost oz. funkcijskostilno razslojenost knjižnega jezika, zato se »normativnost torej ne označuje binarno v okviru pravilnega oziroma napačnega«. Vendar pa bi bila enotnost za uporabnike nadse dobrodošla.

pri čemer je za pojasnilo pomena in prikaz vključenosti le-teh v sodobne priročnike primerjava z normo (SP 2001) potrebna.

Od teh oznak je del besedja na komercialni radijski postaji v SP 2001 označen z naslednjimi: največ z **neknj. pog.**: dopásti: *záčelo dopást; se mi dopáde* 'biti všeč, ugajati'; évo: *évo* 'glej, na'; fějst: *fějst pripravěleni* 'zelo, močno'; fíksati: *ga je pofíksala* 'počenjati neumnosti, lahkomiselnosti'; hécati: *se je hécacu* 'šaliti se'; komád: *sámo komát mámo* 'kos, primerek'; núla: *núla* 'ničla, nič'; pásati: *bi še páso dánes k vreměnu* 'prijati, dobro deti'; pír: *íbercuk pa pír* 'pivo' (*íbercuk* ni v SP); šálter: *mímo gláunega šáltera* (ELEKTRIKA) (v SP ni v tem pomenu, samo *neknj. pog. vrsta pred -em pred okencem*); šlátati: *něa šlátajo* 'tipati, otipavati'; špárati: *vrěme se špára* 'varčevati'; špíl: *ěn špíl; grěva špílat* 'igrati'; štímati: *něa štímajo* 'biti v redu, ujemati se'; tánkati: *zastón tánkau* 'točiti gorivo'; zglédati: *zgléda pa* 'videti je, zdeti se'; **neknj. ljud.**: fájn: *fájñ, ne* 'dober, pošten'; falíti: *ně bo sfalílo* 'manjkati'; próbati: *pró-baj* 'pomeriti, poskusiti'; tépih: *rděči tépih* 'preproga'; **sleng.**: čáo: *čáo* 'na sviđenje, zbogom'; ókěj: *slíšali, ókěj; ókěj, mi smo vás poklícáli* 'dobro, prav, v redu'; šópíng (SP: shopping): *və šópíng smà šlá* 'nakupovanje'; zamôčiti: *jáz sən ráuno zamôčo* 'biti neuspešen, pasti'; žgáti (SP: zažigati): *žgála ga bo harmónika* 'vzbujati pozornost'; **pokr. štaj.**: púbec: *púbeca sta fájn; púbeca, púbeca; dva púbeca; púbeca sporóčata* 'fant, deček'; **žarg.**: hít: *hít* 'popularna popevka'; mějkap: *od /.../ mějka* 'naličenost obraza'; **neobč.**: ítak: *záj sēm ítak* 'tako in tako'. V SP 2001 pa sploh niso zajete nekatere v govoru uporabljene besede: *fúl, fráj, íbercuk, zíher; síngel* v pomenu 'mala (gramofonska) plošča' pa nima nobene oznake.

Rezultati kažejo na prevladujočo rabo besed, ki imajo oznako za neknjižno pogovorno, sledijo tiste z oznako neknjižno ljudsko, nato sleng, pokrajinsko štajersko, žargonsko in neobčevalno.

Za ponazoritev posnetega in zapisanega gradiva naj služita dva kratka dialoga neposrednega ubesedovanja z Radia City,²⁹ in sicer (1) med poklicnima govorcema in nepoklicnim govorcem (po telefonu) in (2) med poklicnima govorcema samima (v studiu).

Primer 1

Pg 1: Mí smò və bístvo³⁰ štíri dní, nò, pa če še dánes štějemo, smò pét dní pred nášim koncěrtom. U péték od pétih popòudne bo šló zarés na sněžnem stádionu pod Póhorjem. Jáz mórem mója³¹ dva *púbeca*,³² Rogóška sláučka, dóbro priprávit. Če jíma lakkó kákor kóli pomágate,

²⁹ *Legenda*: Pg 1, 2, 3, 4 – poklicni govorci; Ng – poklicni govorec.

³⁰ Pogovorni oblikoslovni elementi so podčrtani;

³¹ besedilo je zapisano glede na izgovor, glasoslovni elementi pokrajinskega pogovornega jezika so bili analizirani posebej;

³² stíhno zaznamovano besedje pa je zapisano ležeče.

s frizúro, zə zə tém, da jú oblécete, da jú naučíte plésat, kàr kóli, dvésto devédeset, devédeset, devédeset.

Ng: Číst preprósto, və nášo národno nóšo gór. Ónadva stà zákon, ónadva mórta bít na koncêrtu, tó je tó. Bréz téga nê bo koncêrta nasplóh.

Pg 2: Hà, hà! Ja, àmpak čáki sámo málo. Pétra je rékla národna nóša. Káka pa je štájerska národna nóša a, a, a?

Pg 1: *Íbercuk* pa *pír*, nê. Še někdo je z námi. Hálo, dôbro jútro.

Primer 2

Pg 3: Jàs sèn bių takrát šokíran, nê, ko je (_{TIŠINA}) jàs sèn si míslo, dôbro je, pa ál je tó še normálno, krádejo vsè pouprék, *babl*, *babli* in ne vém káj vsè. Zdáj ko smà blà mídva, və *šóping smà* šlá, nê.

Pg 4: Ahà, málo sta šlá, ták. Hà, hà, hà!

Pg 3: Z EasyJetom pa—. Skrátka šlá sva preko in nášla še êno šokántno zadévo in u téj úri prauzapráų še pred novícami oblúbim, da vám tóle túdi pokážem, záj se prauzapráų odlóčamo, a bi šlí tóžit pred àl po koncêrtu.

Pg 4: Ahà, káj míslíš?

Pg 3: Já, ne vém. Čáki, bomo nájprej slíšali və téj úri, oblúbim.

Pg 4: *Ókêj*.

Pg 3: Záj pa lepó prósím, dáj, dájma nájprej trí sekúnde tíšine (_{TIŠINA}). In dráge dáme in gospódje. Bilá svá, jàz in mój drági sodélaavec, tá víkend po nakúpih u Združenihi držávah Amêrike in tám naletéla na êno predfznost brez primére, práktično.

Pri spontanem govoru poklicnih govorcev na nacionalni radijski postaji je besedja, ki ga SP 2001 označuje z oznakami za neknjižno, zelo malo: **neknj. pog.:** rōštilj *kák rōštil* 'raženj, žar'; **neknj. ljud.:** íti: *ídite vōščit* 'pojдите'; próbati: *próbajte izkorístit* 'pomeriti, poskusiti'.

Reproduktivno ubesedovanje

Na komercialni radijski postaji pri branem govoru (informativne oddaje, kot so poročila, podatki o stanju na cesti, o vremenu) zasledimo le oznako žarg. pri besedi rokerji v primeru *fínski rōkerji*; *těžkometální rōkerji* v pomenu 'rokovski glasbenik', sicer besedje od knjižnega ne odstopa. To pa v celoti velja tudi za nacionalno radijsko postajo.

Sklep

Govor je poleg glasbe najpomembnejši del radijskega programa. Teoretiki govora opozarjajo, da je pojav elektronskih medijev na nek način

povrnil govoru pomembno vlogo, kot jo je imel že nekoč, celo pred pojavom pisanja. To potrjuje, da novinarju ni treba le znati dobro in pravilno pisati, ampak tudi govoriti. Radijski in televizijski poklicni govorniki morajo obvladati pravila in načela dobrega govora, zlasti pa poznati funkcijske zvrsti, da lahko znotraj različnih žanrov ustvarijo optimalno komunikacijo s poslušalci, tako pa ohranijo njihovo navzočnost in pozornost ter povečajo stik z njimi. To lahko dosežejo tudi z duhovitim, poetičnim in afekti-ranim govorom (Zgrabljič, 2002: 47), nadvse uspešno pa tudi s preklapljanjem med različnimi socialnimi zvrstmi, ki ustrezajo določenemu žanru. Problematika jezikovne kulture kaže svojo dvojnost tudi v analizi, ko ob t. i. kulturo jezika, kjer je v ospredju knjižni jezik, postavlja kulturo govora, pri kateri so pomembne tudi druge socialne zvrsti (Kalin Golob 2008: 50). Na radijski postaji Radio Maribor je hotenega odstopanja od norme celo pri neposrednem ubesedovanju manj (predvsem po zaslugi lektorske službe)³³ kot na komercialni Radio City, kjer lektorske službe nimajo,³⁴ a je njihova odločitev za neknjižno zvrst pri neposrednem govoru hotena, pri čemer dosežejo živost jezika, predvsem pa stik s ciljno publiko.

LITERATURA

- Bahtin, Mihail: Problem govornih žanrova. Treći program. Jesen. 1980. Beograd: Radio Beograd. 234–270.
- Bregant, Mihaela (gl. tudi Koletnik) (1991): Mariborski pogovorni jezik. Maribor.
- Halford, Brigitte K. (1996): Talk Units: The Structure of Spoken Canadian English. Tübingen.
- Ivić, Milka 2001: Pravci u lingvistici II. Beograd.
- Kalin Golob, Monika (2001): Jezikovne reže. Ljubljana.
- –, (2003): Neknjižnost kot žanrotvorno sredstvo? Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana. 17–18.
- –, 2004: Moč jezika – izbor dejstev in besed. Teorija in praksa. Letn. 41, št. 3/4, 703–711.
- –, 2008: Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini. Ljubljana.
- Kalogjera, Damir (1996): Komunikativna uloga standarda i dijalekata. Jezik i komunikacija. Zagreb. 60–65.
- Koletnik, Mihaela (2001): Mariborski pogovorni jezik. Časopis za zgodovino in narodopisje. Maribor. 245–254.

³³ *Izhajam iz pojasnil, ki sem jih dobila v času opravljanja obsežnejših analiz (Valh Lopert, 2005, 2008) govora na radijski postaji Radio Maribor (2003–2008) od lektorice, novinarjev/napovedovalcev in glavnega urednika Radia Maribor (takrat T. Petelinšek) na uredniški seji.*

³⁴ *Za Radio City izhajam iz pogovora z glavnim urednikom B. Greinerjem, za drugi komercialni radijski postaji Radio Center (tudi v Mariboru) pa povzemam iz intervjuja, nastalega v okvirju seminarja pri predmetu Slovenski jezik in kultura I (T. Špolad in T. Kos), in sicer izjavo S. Pappa, moderatorja jutranjega programa: »Nikoli nismo govorili o tem [govoriti knjižno na radiu – op.], da bi bila to konkretna usmeritev, kot lokalni ali regionalni medij se s tem ne obremenjuješ. Komercialni radio ima drugačno poslanstvo.«*

- Kos, Tjaša in Teja Špolad (2009): Pogovor s Sašem Pappom, moderatorjem jutranjega programa na Radiu Center v Mariboru: seminarska naloga pri predmetu Slovenski jezik in kultura I. Maribor.
- Kosi, Lidija (2000): Govorni del radijskega programa na nacionalni radijski postaji. Ljubljana.
- Košir, Manca (2005): Javno komuniciranje kot oglaševanje. Uvod v novinarske študije. Ljubljana.
- Krajnc, Mira (2005): Besedilne značilnosti javne govorjene besede. Zora 35. Maribor.
- Kranjc, Simona (2004): Jezikovna zvrstnost v medijih. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana. 395–406.
- Orel, Irena (2004): Sporazumevanje nekoč in danes – od vzorcev pogovorov do mladostniških SMS-ov. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana. 407–422.
- Pleteršek, Tatjana (1985): Jezik Radia Maribor. Maribor.
- Redjko, Mojca 1992: Govor Studencev, predmestja Maribora: diplomska naloga. Ljubljana.
- Skubic, Andrej E. (2005): Obrazi jezika. Ljubljana.
- Stabej, Marko (2000): Dvotirnost normativnosti v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku. Jezična norma i varijeteti. Zagreb; Reka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 511–515.
- (2002): Ko bo angleščina globalni jezik, bo nastalo največ jezikov: David Crystal, jezikoslovec. Delo. 44, št. 298 (28. dec.). Sobotna priloga. 18–21.
- Stabej, Marko in Primož Vitez (2000): KGB (korpus govorjenih besedil) v slovenščini. Informacijska družba IS'2000. Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Tivadar, Hotimir (1998): Govorjeni knjižni jezik – njegovo normiranje in uresničevanje (ob akustični analizi fonema /v/ na primerih iz radijskih besedil). Praga, Ljubljana.
- (2004): Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne vrste. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana. 437–452.
- Toporišič, Jože (1970): Slovenski pogovorni jezik. Slavistična revija. Ljubljana. 55–70.
- (1992): Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana.
- (2000): Slovenska slovnica. Maribor.
- (ur.) (2001): Slovenski pravopis. Ljubljana.
- Magner, Thomas F. in Dunja Jutronic (2006): Rječnik splitskog govora = A dictionary of Split dialect. Zagreb: Durieux; Dubrovnik.
- Urbančič, Boris (1965): O jezikovnih stilih. Jezikovni pogovori. Ljubljana.
- (1972): O jezikovni kulturi. Ljubljana.
- Ule, Mirjana (2005): Psihologija komuniciranja. Ljubljana.
- Valh Lopert, Alenka (2005): Kultura govora na Radiu Maribor. Zora 36. Maribor.
- (2007): Germanismen in der Sprache des kommerziellen Radiosenders Radio City Maribor/Germanizmi v oddajah komercialne radijske postaje Radio City v Mariboru, analiziran je jezik humoristične oddaje Reporter Milan (Celovec, v tisku).

- - (2008a): Prevezeto besedje v jeziku komercialne radijske postaje (Radio City v Mariboru). Jezikoslovni zapiski, 14, št. 1, str. 123–137.
- - (2008b): Kultura govora v mariborskih medijih: (nacionalni Radio Maribor in komercialni Radio City): doktorska disertacija. Maribor.
- - (2008c): Raba tujk v mariborskih govorjenih medijih: Zbornik povzetkov / Mednarodni znanstveni simpozij Večjezičnost v Evropski zvezi, Maribor, 13.–15. novembra 2008. Maribor str. 104.
- - (2009): Ženske in moški med knjižnim in neknjižnim na radijskih valovih. Maribor: 6. kongres SIDG.
- Verovnik, Tina (2004): Govorjeni knjižni jezik v televizijskih dnevnoinformativnih oddajah. Poti znanstvenega novinarstva – danes in jutri. Ljubljana. 157–173.
- Vitez, Primož (1999): Od idealnih jezikovnih struktur k strategiji realnega govora. Slavistična revija. Ljubljana. 23–48.
- Zakon o medijih: Uradni list RS 35/2001, 11. 5. 2001 (stran 4017). Dostopno oktobra 2009: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200135&stevilka=2043>.
- Zakon o RTV: Uradni list RS 96/2005, 28. 10. 2005 (stran 9945). Dostopno oktobra 2009: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200596&stevilka=4191>.
- Zemljarič Miklavčič, Jana (2004): Taksonomija besedilnih tipov za gradnjo govorjenega korpusa. Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana (Obdobja. Metode in zvrsti; 22). 503–522.
- Zgrabljic Rotar, Nada (1996): Govor na lokalnim radio-postajama u Istri. Medijska istraživanja. (Letn. 2, št. 2). Zagreb. 155–167.
- - (2002): Govor na radiju: analiza duhovitosti, poetičnosti i afektivnosti novinara hrvatskoga radia. Govor/Speech. Zagreb, 45–64.
- - (2007): Radio: mit i informacija, dijalog i demokracija. Zagreb.
- Zorko, Zinka (1988/89): Narečna podoba mariborskega predmestja. Jezik in slovetvo. Ljubljana. 170–178.
- - (2002): Mariborski pogovorni jezik. Studia Historica Slovenica. Maribor. 127–150.
- Žele, Andreja (2006): Krajevni govor v lokalnih medijih. Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah. Zora 41. Maribor. 198–207.